

Maja Ljubetić (2012): *Nosi li dobre roditelje roda?!*

Zagreb: Profil

Znanstvene su monografije rijetko razumljive praktičarima. Da se znanstvene spoznaje, egzaktni podatci istraživanja i metakognitivni dosezi mogu predstaviti razumljivo i pragmatično, potkrijepljeno prepoznatljivim primjerima prakse, pokazala je autorica Maja Ljubetić u svojoj knjizi *Nosi li dobre roditelje roda?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Autorica vješto i uspješno spaja znanstvene spoznaje i mogućnosti njihove primjene stvarajući djelo podjednako zanimljivo znanstvenicima, stručnjacima i roditeljima. Predstavljeni rezultati znanstvenih istraživanja, analizirani i sintetizirani, složeni su u konstrukciju koja omogućava osobno učenje, promišljanje i primjenu. Naglasak

je na obiteljskom okruženju i kvalitetnom roditeljstvu. Kvalitetne, funkcionalne obitelji autorica prepoznaje po uzajamnoj, sigurnoj povezanosti članova, poticajnom i sigurnom okruženju i ozračju koje omogućava razvoj pozitivnog identiteta te „razvoj potencijala i autonomiju svakog pojedinog člana bez obzira na njegove trenutne sposobnosti“ (39). Roditeljstvo tumači kao „složen i dinamičan fenomen na koji utječu i koji oblikuju mnogobrojni čimbenici“ (45). Roditelji, koji svojim djelovanjima, temeljenim na osobnim vrijednostima, ciljevima i normama, neosporno utječu na dječji razvoj, trebaju osvjestiti važnost osobne uloge.

„Kompetentan roditelj stalno uči i to omogućuje svom djetetu“ (105). Svaka ljudska djelatnost, u svijetu današnjice, a u budućnosti sigurno i više, zahtijeva obrazovanog i kompetentnog pojedinca. Zašto bi s roditeljstvom bilo drugačije? Danas odgajamo djecu za svijet koji se rapidno mijenja, a budućnost postaje sve nepredvidljivija. Suvremeno društvo zahtijeva osviještenog pojedinca, kognitivno razbuzdenog i socioemocionalno kompetentnog. Zadaća je roditelja stvarati uvjete za kvalitetno odrastanje koje omogućava razvoj kompetentnog pojedinca. Za to je potreban kompetentan roditelj.

„Pedagoški kompetentan roditelj ima dostatno znanja i vještina... zna odgovoriti izazovu roditeljstva te promišlja i djeluje tako da prepoznaje djetetove potrebe, kreira uvjete za njihovo uspješno zadovoljenje, poštuje dijete i njegova prava te tako omogućava njegov optimalan razvoj i

odgoj“ (46). Želite li biti kvalitetan, pedagoško kompetentan roditelj, ova monografija je izvrstan smjerokaz. Monografija omogućava razumijevanje odgojne uloge roditelja, potiče razvijanje odgojnih kompetencija u cilju optimalnog razvoja kompetentnog, odgovornog i zadovoljnog pojedinca – i djeteta i roditelja. Autorica na razumljiv način, uz primjere iz roditeljske prakse, ali i osobnog savjetodavnog rada, pretače znanstvene činjenice o roditeljstvu u jezik svakodnevice. Imajući na umu djetetovu dobrobit, autorica naglašava da „Dobar roditelj (...) svom djetetu omogućuje najbolji start u životu“ (35). Da bi u svojoj roditeljskoj ulozi uistinu i bio djelotvoran i odgovoran, roditelj treba imati znanja koja mu ova monografija pruža, sustavno i jednostavno, a znanstveno i praktično predstavljeno. Iz nje roditelj može naučiti kako razumjeti svoje dijete i unaprijediti osobne kompetencije te odgojiti kompetentno dijete prihvaćajući ga kao aktivnog subjekta osobnog odrastanja, odgoja i obrazovanja. Monografija pojašnjava roditeljima kako učiti dijete odgovornom ponašanju, kritičkom mišljenju, kako jačati njegovo samopouzdanje i samopoštovanje, kako kvalitetno komunicirati i provoditi kvalitetno zajedničko vrijeme s djetetom, kako biti kreativan, dosljedan i odgovoran roditelj.

Složimo li se sa stavom da „Djeca imaju samo jednu šansu za djetinjstvo“ (52, prema Mary Jane Kehily), onda je odgovornost za uspjeh podjednako na znanstvenicima, stručnjacima i roditeljima. Autorica društveno prihvatljiv uspjeh prepoznaje u dječjoj samostalnosti, razvijenom samopouzdanju i samopoštovanju, kvalitetnom odnosu djece i roditelja te, osobito, u zajedničkom učenju. Značajnost učenja u ranom djetinjstvu izravno je povezana s roditeljstvom. Recentna istraživanja na polju

genetike i prenatalne medicine ukazuju na to da roditelji svojim promišljanjima i ponašanjima utječu na dijete, kao svojevrstan „genetički inženjering“. Roditeljstvo nije urođena datost, roditeljstvo se uči. U tom procesu roditelji trebaju pomoć stručnjaka i znanstvenika. Ova monografija pomaže svima njima osvijestiti roditeljstvo i odrastanje iz različitih, a međusobno bitno povezanih, motrišta.

Monografija ima tri poglavlja i dodatak. Teorijski, pozivajući se na recentnu literaturu, autorica razmatra pitanja: kompetencija, suvremenog shvaćanja djece i njihovih roditelja te značaja i uloge ustanova ranog i predškolskog odgoja na stjecanje i razvoj njihovih kompetencija.

Pišući predgovor, prof. dr. sc. Jasna Krstović sa Sveučilišta u Rijeci naglašava pozitivnu poruku knjige koja afirmira kompetencije s pozicija utjecaja na sve sudionike: djecu, roditelje, stručnjake i znanstvenike te društvo u cjelini. Krstović ukazuje na osebujan stil autorice koja „na virtuozan način kompilira ‘jezik znanosti’ s toplim i podržavajućim jezikom komunikacije u specifičnom životnom odnosu (...) roditelja međusobno, tako i roditelja i njihove djece“ (11).

Sama autorica Ljubetić naglašava polazišta djela:

- *nova paradigma institucionalnog ranog i predškolskog odgoja* temeljena na „pedagogiji slušanja“ i uvažavanja djeteta kao aktivnog subjekta koji ima osobno mišljenje i sposoban je za metakogniciju, čiji se razvoj događa holistički u okviru individualnih potencijala uz socijalne i materijalno-prostorne poticaje okruženja,

- *vrijednosti i načela kulture zajednice* u kojoj dijete odrasta,

- *kompetencije* znanstveno utemeljene kao očekivani ishodi učenja,

- te zakonsku legislativu obrazovne politike Republike Hrvatske.

U prvom, uvodnom poglavlju knjige, Ljubetić analizira dinamičnost, promjenjivost i mogućnost izgradnje i nadogradnje kompetencija djece i odraslih te njihov značaj za uspješno funkcioniranje pojedinca u suvremenom svijetu. Ljubetić usmjerava pozornost na glavne sastavnice kompetencije: kognitivne i interpersonalne vještine te afektivne i psihomotorne sposobnosti (23) upotpunjene jasnim ili latentnim vjerovanjima i očekivanjima pojedinca. Naglašava da je visoka razina kompetencija pretpostavka opstanka i uspješnosti pojedinca i društva. Samo kompetentan roditelj može stvarati optimalne uvjete razvoja kompetentnog djeteta koje će znati, moći i željeti kvalitetno doprinosti zajednici. Autorica naglašava stav da je sazrijevanje djeteta biološka činjenica, ali način odrastanja, razumijevanje konteksta i kvaliteta poticaja zavisi o kulturi zajednice i kompetenciji roditelja (51). U tom kontekstu, neophodne su metakompetencije roditelja koji, uz funkcionalne i kognitivne sposobnosti intencionalnog djelovanja, trebaju imati i društveno prihvatljive vrijednosne orijentacije, socioemocionalne kompetencije te biti spremni na refleksivno djelovanje slijedom samoprocjene osobnog roditeljstva. U uvjerenju da postoje učinkoviti načini učenja uspješnog roditeljstva, autorica analizira temeljne pojmove te poučava odrasle interaktivnoj upotrebi „alata“ (jezika, simbola, informacija, tehnologije) u cilju razvoja kvalitetnih odnosa i temeljne pismenosti (jezične, prirodne, ICT, građanske). Povezanost odrastanja i roditeljstva neosporno utječe na status pojedinca te osobno zadovoljstvo životom zavisi o obitelji. Sve to još više naglašava značajnost kvalitetnog roditeljstva usklađenog s prirodom djeteta i suvremenim pedagoškim spoznajama.

Drugo poglavlje usmjereno je na suvremeno shvaćanje djeteta i razvoj njegovih kompetencija u obiteljskom okruženju. Dijete se doživljava kao aktivni subjekt osobnog odrastanja, obrazovanja i odgoja, istraživač koji „uči čineći“, cjelovita osoba koja konstruktivno participira u socijalnom i prostorno-materijalnom okruženju. Dječje kompetencije sagledane su kroz dječju autonomnost i interakcije sa socijalnim okruženjem i sposobnosti učenja. Autentičnim i prepoznatljivim primjerima autorica potiče promišljanje i samoprocjenu čitatelja u vezi sa značajnosti oblikovanja obiteljskog konteksta i primjerenih odgojnih postupaka koji mogu osigurati i značajno unaprijediti razvoj djetetovih kompetencija.

Treće poglavlje posvećeno je razumijevanju suvremenih roditelja, njihova roditeljstva, zahtjevnih roditeljskih uloga te očekivanja koje društvo ima od roditelja. Zahtjevnoj roditeljskoj ulozi može uspješno odgovoriti jedino kompetentan roditelj koji istražuje i unaprjeđuje vlastito roditeljstvo, pri tome je kreativan i stalno uči, uravnotežen je i odgovoran u svojoj roditeljskoj ulozi, promiče i štiti djetetove interese i prava te se ponaša kao suradnik i voditelj na putu djetetova odrastanja. U tom procesu značajnu ulogu ima obiteljska afektivna ekspresija koja utječe na razvoj dječje emocionalne inteligencije kroz svijest o samom sebi, upravljanje emocijama, osvješćivanje unutrašnje motivacije i razvoj empatije (68).

U dodatku autorica izlaže „mitove i zablude roditeljstva“ te ih analizira nudeći konkretne mogućnosti kvalitetnog djelovanja. Autoričina autentičnost prepoznatljiva je u primjerima temeljenim na iskustvu u savjetodavnom radu s roditeljima djece rane i predškolske dobi. Autorica sagledava poteškoće koje se javljaju u

roditeljskim odnosima kao što su: nekritičnost u zaštiti djece, prebacivanje krivnje (za neuspjeh u roditeljstvu) na partnera, količina pružene roditeljske ljubavi i razmaženost djece, učinci nagrađivanja i kažnjavanja u odgoju, kvalitetno provođenje vremena roditelja i djeteta te nekritičnost u promišljanju roditeljskog ponašanja. Autorica ne optužuje i ne kritizira, već konstruktivno savjetuje. Jasno i sažeto koncipiranim tezama nastoji potaknuti osobna promišljanja. Na kraju svake obrazložene teme ponude na su pitanja za samoprocjenu; riječima autorice „razgovor sa sobom“. Čitatelja se potiče na samovrednovanje osobnih vrijednosnih orijentacija, stavova i ponašanja. Nastupajući s pozicija kvalitativne paradigme, Ljubetić nastoji potaknuti razumijevanje uloga i djece i roditelja, ali i posljedice interaktivnosti (verbalne i neverbalne komunikacije, odnosa, načina zajedničkog provođenja vremena). Iako se možemo složiti da je kvaliteta zajedničkog vremena djece i roditelja bitnija od kvantitete, upitna je teza da „Nije bitna količina vremena provedenog s djetetom“ (141). Štoviše, ovakav stav zagovara (kapitalističko) društvo koje, na tržištu rada, prvenstveno treba radnika. Prihvatimo li tezu da živimo u doba postindustrijskog društva u kojem su propusti roditeljstva, nažalost, razvidni u porastu društveno neprihvatljivog ponašanja, ali i osobnih neuravnoteženosti, jasno je da je i bitna i kvantiteta i kvaliteta roditeljstva. Podatci istraživanja na koje upućuje autorica (Mbwana i Anderson Moor, 2008; Jesson i sur., 2005) izvješćuju kako su se roditeljska uključenost i obiteljsko okruženje pokazali

zaštitnim čimbenicima (129). U tom kontekstu, teško je prihvatiti da se kvalitetno može biti „15-minutni roditelj“. Za kvalitetu odnosa roditelja i djece neophodno je vrijeme. Autorica nudi prijedloge roditeljima kako to vrijeme kvalitetno provoditi.

Zaključna razmatranja

Ako možemo sažeto predstaviti ovu monografiju, onda je to znanstveno utemeljen prikaz odgovornog i uravnoteženog roditeljstva, oslobođenog agresivnog roditeljstva, oslobođenog agresivnih „vanjskih informatora“: tržišta, lobija, marketinga, društvenih mreža (111). Autorica iskazuje pozitivan stav da se roditeljstvo može (i mora) učiti, a ne prihvatiti kao urođena sposobnost. Iako autorica navodi znanstveno nepotvrđen stav da „Nitko ne može toliko voljeti dijete kao njegov roditelj“ (137), teza je prihvatljiva u kontekstu nastojanja ohrabivanja roditelja u njihovoj ulozi.

Možemo zaključiti da je autorica uspjela u svom naumu: „Doprijeti do čitatelja i omogućiti barem djelomičan uvid u suvremene znanstvene spoznaje o djeci, djetinjstvu, roditeljstvu i važnosti stjecanja i unapređivanja roditeljskih kompetencija kao preduvjeta razvoja kompetencija njihove djece rane i predškolske dobi“ (16).

U konačnici, prihvaćajući stav autorice „Iskustvo se stječe iskustveno“ (133), toplo preporučamo ovu monografiju svim znanstvenicima, praktičarima i roditeljima kako bi učili iz znanstveno egzaktnih izvora i kvalitetne prakse, a ne nužno na osobnim pogreškama.

mr. sc. Ivana Visković

Dječji vrtić „Biokovsko zvonce“, Makarska
vanjska suradnica Sveučilišta u Mostaru